Kultúrny kyslík

»znovuzrodenie kritiky«

1. ročník, 2014, 3. číslo
Bratislava
VIA CULTURA; Inštitút pre kultúrnu politiku
www.ikp.sk
ISSN 12356-9875

VIA CULTURA

INŠTITÚT PRE KULTÚRNU POLITIKU

Kultivovaná slovenská kultúrna politika je kľúčom k modernej národnej identite a európskej úrovni myslenia.

Kultúrny kyslík, 1. ročník, 3. číslo
Bratislava
VIA CULTURA; Inštitút pre kultúrnu politiku
www.ikp.sk
Cultural Oxygen

Publikuje
VIA CULTURA; Inštitút pre kultúrnu politiku

Redakčná rada
Erhardt Busek
Jacek Purchla
Jiří Stránský
Michal Prokop
Péter Inkei
Tomáš Janovic
Marián Amsler
Michal Ditte
Pavlína Fichta Čierna

Redakcia
Magdaléna Vášáryová
Martin Katuščák
Jana Oslancová

Grafická úprava: Barbora Bírová

www.ikp.sk
ikp@ikp.sk
www.facebook.com/viaculturask

Obsah

Haluz..... 5
Anketa.....5
Sem s tým brandingom, dočerta!..... 7
Prečo chceme, aby sme boli slávni?.....10
Cestovná horúčka za naše..... 13
Skleněné a zlaté oči..... 15
EHMK..... 16
Dýchanie, spánok, jedlo, festival..... 18
Desiate výročie v Martine.....19
Víkendová rodinná pohoda.....20
Štatistika - náš Rubikon.....21
Stop stopeniu stopnutia.....22
Malý a veľký národ.....23
Slovakiana po kúskoch.....24
Monitoring.....25
Slovník.....26

Editoriál

Už Lenin tvrdil, že všetko je o ľuďoch. Tentoraz mu musím dať za pravdu. Za všetko môžeme my. A všetko môžeme aj zmeniť. Nepotrebujeme sa dohadovať s Európskou centrálnou bankou, presviedčať spojencov v NATO, vytvárať prácny konsenzus na rokovaniach s Európskou radou, kopať do Čechov, aby nezavadzali. Nie. Prezentovať slovenskú kultúru a Slovensko v zahraničí invenčne a moderne nám nikto nemôže brániť. Ani Putin so zeljonymi mužikmi, ani Islamský štát.

A predsa bezmocne rozhadzujeme rukami, že si nás zase pomýlili so Slovinskom a na otázku, ktorý z našich spisovateľov dostal Nobelovu cenu, krčíme ramenami. Ani Cikker so Suchoňom sa neudomácnili na zahraničných pódiách tak, ako Janáček a Martinů. A to nepotrebujú dobrých prekladateľov, len vzbudiť záujem. Tu sme, v Karpatoch! – a ozvena sa nám vracia.

Dospela som k záveru, že všetkému je na vine nedostatok ambícií celej našej spoločnosti a malý dvor, na ktorom sa všetci poznáme. A preto Slováci, ktorí majú to nešťastie, že zdedili ambície v rodine, musia odísť preč. A chudáci, ktorí zostanú so svojimi ambíciami na dvore, sa ponoria do bezodnej depresie a ignorantstva, ktoré im pomáhajú znášať našu nevšímavosť.

Ale my v IKP nestrácame nadhľad a najmä humor. Stále sme presvedčení, že ako súčasť EÚ, NATO, OECD, Schengenu, V4, sa pomaly, ale isto zmeníme na prajný kultúrny národ a dokonca sa aj k tej nobelovke dopracujeme. Masaryk tvrdil, že na takúto radikálnu zmenu potrebujeme 20 rokov – zmenu jednej generácie. Sociológovia dnes tvrdia, že to nie je také jednoduché, aj keď sa všetko zrýchľuje. Mýty, stereotypy, tzv. národné vlastnosti si efektívne odovzdávame v rodinách. Na zmenu vraj potrebujeme 60 rokov – tri generácie. No, optimizmus, priatelia, jeden a kúsok generácie už máme za sebou.

Magda Vášáryová

Haluz

Pohostinný ako Slovák?

Kedysi, ešte pred vstupom do EÚ, sme na vtipnej pohľadnici propagovali našu vychýrenú pohostinnosť. Podľa prieskumu Svetového ekonomického fóra o desaťročie neskôr sme sa ocitli medzi buranmi najhrubšieho zrna. Aspoň to o nás tvrdia zahraniční turisti. Zaujímavý a užitočný sebaklam. S vľúdnym úsmevom ponúkame cudzincovi halušky a valašku ako suvenír, no v skutočnosti sme tomu odkundesovi do halušiek napľuli a valaškou by sme ho najradšej ovalili po tej jeho hotentotskej kotrbe. Čo nás otravuje a čo to vlastne melie? Nech sa naučí poriadne rozprávať, po našom. Náš odpor voči cudziemu, inému, je zrejme programovo vštepovaný v rodinnom zápecí už od útleho veku a asi sa ho tak skoro nezbavíme. Súdiac podľa krčmových rečí doma. A ako sa prezentujeme za prahom našich dverí? Minule nejaký Vinco, presvedčený, že jeho oplzlým rečiam v lietadle rolujúcom na tom Švechate nik nerozumie, nás, Slovákov, reprezentoval tak, že sme si priali, aby to lietadlo radšej spadlo, lebo zahriaknuť a upozorniť ho sa nikto z nás, Slovákov, Čechov, Poliakov, Ukrajincov, teda tých, ktorí dobre rozumeli, neodvážil. Vinco bol majster sveta. Jeho odkaz je však jednoznačne - hovorím si, čo chcem, robím si, čo chcem, majte ma všetci … viete kde. Skrátka, slovenské chápanie slobody, kultúrnosti a dobrých mravov.

Martin Katuščák

Anketa

Má význam prezentácia slovenského tradičného folklóru v zahraničí? Inými slovami, má valaška s fujarou ešte budúcnosť?

Túto otázku sme položili slovenským inštitútom v zahraničí. Tu sú ich (ne)odpovede:

Slovenský inštitút v Paríži	Žiadna odpoveď
Slovenský inštitút v Budapešti	Žiadna odpoveď
Slovenský inštitút v Berlíne	Žiadna odpoveď
Slovenský inštitút vo Varšave	Žiadna odpoveď
Slovenský inštitút vo Viedni	Áno

... Holanďania prezentujú svetu dreváky a veterné mlyny, Škóti gajdy a kárované sukne, Bavori kožené bermudy a operené klobúčiky,... my máme valašky, a fujaru...

(Alena Heribanová, skrátené)

Slovenský inštitút v Moskve	Žiadna odpoveď
Slovenský inštitút v Prahe	Nepýtali sme sa
Slovenský inštitút v Ríme	Žiadna odpoveď

Ďalej sme požiadali ľudí zo zahraničných inštitútov pôsobiacich u nás, aby na základe svojich skúseností zhrnuli ich pohľad na to, ako je alebo ako by mala byť prezentovaná slovenská kultúra, aké sú silné a slabé stránky a príležitosti.

„Som na Slovensku viac ako jeden rok a môj prvý dojem je, že Slovensko, stále naviazané na slávnu minulosť, sa pokúša otvoriť svetu. Na jednej strane máte prestížne festivaly ako sú Bratislavské hudobné slávnosti. Na druhej strane sa na slovenskej kultúrnej scéne objavujú nové festivaly ako napríklad Bratislava Design Week a Bratislava Art Festival. Spolupráca s európskymi a medzinárodnými kultúrnymi inštitúciami, prítomnými na Slovensku, z roka na rok rastie, ale širšie publikum očakáva medzinárodné festivaly nielen v Bratislave, ale aj v ďalších mestách na Slovensku. Bola som veľmi pozitívne prekvapená, že na Festivale divadiel Strednej Európy, ktorý sa konal v Košiciach, privítalo obecenstvo talianske predstavenie s veľkou zvedavosťou.“

Antonia Grande, Taliansky kultúrny inštitút

„V 2009 sme predstavili v spolupráci s MK SR virtuálnu platformu pre Slovensko na propagáciu kultúry po anglicky aj po slovensky na Kultúrnom portáli (Slovakia Cultural Portal), ktorého technickú platformu a štruktúru vymysleli Visiting Arts v Británii. Podstatu a vývoj svojej kultúry paralelne so Slovenskom propagovali napríklad Nórsko, Slovinsko, Vietnam či Japonsko. Mal rôzne sekcie pre film, literatúru, hudbu, výtvarné umenie či folklór, spolu informáciami o dejinách a aktuálnom dianí. Napríklad informácie o plánovaných hudobných festivaloch spolu s kontaktnými údajmi. Portál slúžil laikom i odborníkom a mal asi štvrť milióna návštev ročne. Spolupráca na portáli bola projektového typu a preto projekt skončil. V dnešnej dobe vidím tento druh propagácie ako veľmi perspektívny nielen pre Slovensko."

Alena Rebrová, British Council

Sem s tým brandingom, dočerta!

Aby nás rozpoznávali, aby si nás nemýlili, aby sme niečo znamenali v Európe, vo svete. Tu sme, haló!.....ozýva sa sporadicky každé štyri roky z nejakého kúta. Mysleli sme si, že nás prikrývajú Česi a preto nás nie je vidieť. Po dvadsiatich rokoch sme zistili, že sa prikrývame sami. Nemáme nobelovku, a v dnešnom svete halušky a SĽUK nestačia.
Prečo sa chceme zviditeľniť? Veď väčšine z nás stačí náš vlastný dvor a naše sliepky, ktoré sa zhŕčia, keď zavoláme. Načo nejaké prehnané ambície? Pýtala som sa na to dvoch ľudí, pre mňa dnes povolaných, každého osobitne, aby spolu so mnou debatovali. Excelentný skúsený diplomat a ambiciózny aktivista, vedúci podobne ambicióznej skupiny Slovákov. Stanislav Vallo a Vladimír Talian.

Talian: Bolo veľa pokusov. Štvorlístok, malá veľká krajina, ale všetko to boli typografické alebo kreatívne hračičky, ktoré nevychádzali z prapodstaty Slovenska. Mali sme pocit, že 20. výročie samostatnosti je skvelá príležitosť, možnosť spojiť Slovensko s nejakou identitou a zároveň vyvolať diskusiu o tom kto sme, čo robíme a kam ideme. Toto bol plán.

Vallo: manželka, (Miroslava Vallová), ako vedúca oddelenia propagácie slovenskej literatúry v zahraničí, v rámci Literárneho informačného centra, urobila všetko možné aj nemožné, aby sme v roku 2010 získali čestné hosťovanie na 47. veľtrhu detskej knihy v Bologni. Na Slovensku sa v tom období vystriedali vlády. Minister kultúry Rudolf Chmel napísal organizátorom akceptačný list, teda že SR garantuje financie, ale po výmene vlády to musel potvrdiť aj nový minister Marek Maďarič. Trvalo to trochu dlhšie, ale list nakoniec prišiel a my sme hosťovanie získali. Stálo to, ak sa nemýlim, asi 14 miliónov slovenských korún, ale stálo to za to. Jedným z najsilnejších bodov rozsiahlej prezentácie Slovenska bola inštalácia Mateja Kréna v galérii MAMBO, dielo sa volalo Skener bolo vytvorené z cca 100.000 starých kníh. Podľa môjho názoru nás mohol Krén už dávno reprezentovať na benátskom Bienále, ale to je už celkom iná téma.

Talian: Začali sme robiť niečo ako základ brandingu krajiny, lebo doteraz nič také neexistovalo. Prvé, čo sme sa zaujímali, bolo, ako to robia iní. V tom čase urobili branding Švédi a dokončovali Fíni. Bolo to pre nás inšpirujúce, pretože sa ukázalo, že my na Slovensku máme len statickú predstavu. Akože branding - Tatry, lúky, potôčik – vizuálne príroda. U nich bol branding dynamickou veličinou. Fíni mali tri kľúčové slová, na ktorých je postavený príbeh Fínska. Predtým úspešne fungovali ako krajina tisícich jazier - statický obraz. Ukázali nám preškrtnutých 1000 jazier a nový vzťah Fínov k vode, akú úlohu zohráva voda v krajine. Chceli sme to urobiť podobne. Hľadali sme podstatu Slovenska a vo výsledku sme skončili na štyroch tézach, štyroch kľúčových slovíčkach:

Svojráznosť, rozmanitosť, vynachádzavosť a vitalita.

M: Čiže jedným z problémov je, že nemáme dopredu predebatované priority, ktoré by boli dôležité bez ohľadu na to, kto je pri moci?

Vallo: Presne. Najmä tá druhá časť vety je podstatná. Bez ohľadu na to, kto je pri moci. Kultúra predsa nemôže byť v područí nejakých politických strán alebo ľudí vo vláde či iných pozíciách.

M: Chýba nám v kultúrnej sfére to, čo sme mali dlhodobo v zahraničnej politike? Konsenzus o západnom smerovaní Slovenska?

Vallo: V rámci kultúrnej prezentácie v zahraničí také niečo chýba, aspoň zatiaľ. Ale keď som bol zapožičaný na Ministerstvo kultúry po mojom návrate z Ríma, nazrel som do tej kuchyne a tam sa tiež pripravovala nová

koncepcia podpory a rozvoja kultúry. Každá vláda ako keby začínala na zelenej lúke. Po návrate na MZVaEZ som si uvedomil, že v oblasti prípravy brandingu táto súčasná vláda konečne nevychrstla s vaničkou i dieťa a zachovala sa istá kontinuita v zložení pracovnej skupiny poverenej riešením tejto témy.

M: Jeden problém teda je, že nemáme konsenzus priorít kultúrnej politiky. Druhý je, že začíname vždy od začiatku a tretí problém podľa mňa je, že máme osobnosti, ktoré môžu mať svetový význam, ale hádžeme im my sami polená pod nohy a oni odchádzajú. Napríklad Matej Krén.

Talian: Z pohľadu kultúry považujem za najkľúčovejší atribút rozmanitosť. Je postavená na tom, že Slovensko je súčasťou stredoeurópskej kultúry. Zo snahy doterajšej slovenskej prezentácie o odstrihávanie všetkého cudzieho, aby nám tá slovenská kultúra zostala čistá, zostanú napokon len tie bryndzové halušky. Toto sa mi zdalo ako kľúčové na uvedomenie si celého Slovenska. Vždy sme boli historicky súčasťou mnohých celkov a to je v našej DNA a to je vlastne naša hodnota.

Svojráznosť akoby obaľuje celý balík emócií a vznikla až na záver všetkých diskusií. Ten pre nás charakteristický prvok svojpomocnosti, solidárnosti, ľudia žijúci v malých spoločenstvách s potrebou prežiť všetky dejinné udalosti aj v našej niekedy krutej prírode. Tak je myslená svojráznosť.

M: Ale veď sme boli stáročia jednou z priemyselne najrozvinutejších krajín?

Talian: Toto rieši kapitola vynachádzavosť. Nedá sa povedať, že sme boli národ vzdelancov. Tá naša vzdelanosť vychádzala viac z empírie ako z toho, že by sme mali univerzitu. Ale práve prispôsobovanie sa podmienkam, adaptácia globálnych riešení na lokálne pomery, v tom tkvie slovenská vynaliezavosť. V rozmanitosti nachádzame všetko to, čoho sa tak radi zbavujeme a vo svojráznosti nachádzame všetky naše zvyky a stereotypy. Vitalita a vynaliezavosť sú slová, s ktorými môžu komunikovať hospodárske rezorty, ale naša schopnosť prispôsobiť sa a prežiť, je v tom pozitívnom zmysle tiež našou veľmi silnou stránkou. Mali sme pocit, že toto je tá vec, ktorú potrebujeme zdôrazniť. Toto keď dostanú kreatívci, z toho sa dá veľa spraviť.

M: Máme kultúrne inštitúty v zahraničí, je ich šesť, ale nemajú jednotné vedenie ani stratégiu.

Vallo: To je práve naša dlhoročná ambícia, niečo podobné vytvoriť. Bude sa obnovovať Rada kultúrnych inštitútov, to je potešiteľný bod pre budúcnosť. Len doteraz nebolo jasné, ako by mala fungovať a nepodliehať zmenám na politickej scéne. V rámci môjho krátkeho pôsobenia na MK som mal v gescii dotačné programy EHMK Košice a Pro Slovakia, pričom program 5.1 bol vyslovene venovaný propagácii slovenskej kultúry v zahraničí. Mal som pocit takej menšej živelnosti pri rozhodovaní nezávislých komisií o prideľovaní dotácií, ale na druhej sa odvažujem dúfať, že toto sa vyrieši vznikom nového Fondu pre umenie. Nie je celkom šťastné pracovať v tejto oblasti bez nejakej základnej spoločnej stratégie.

Podľa môjho názoru je veľmi ťažké vypracovať jednotnú koncepciu prezentácie. Každý má napríklad diametrálne odlišný názor na ten istý film, výtvarné dielo....takže ako by sme to chceli dať dokopy? Toto prezentovať a toto neprezentovať? Možno by sme mali začať od konsenzu a vytvoriť databázu nespochybniteľných hodnôt, i keď to je trochu patetické, na ktorých sa zhodneme naozaj všetci.

Talian: Predpokladali sme, že ministerstvo zahraničných vecí vypíše súťaž pre kreatívcov, kde to, čo sme my napísali, malo byť stvárnené v podobe copytextov, vizuálov, obrazov a tak ďalej. Ale my sme boli rozpustení novým ministrom už predtým, ako sa mala vypísať. Ministerstvo chcelo urobiť za päť päťdesiat kreatívne návrhy a potom to dať reklamnej agentúre a tá za 100 miliónov vylepí billboardy. Takej ceste nerozumiem. Ale mohli si to dovoliť, lebo všetky rezorty už mali iných ministrov. Práve keď som odchádzal, keď sa pripravovala výstava k 20. výročiu samostatnosti. Tá, ktorá mala chodiť po všetkých ambasádach. Klasické klišé. Jeden panel musia byť slovenskí prezidenti, druhý dreveničky. Načo máme vystavovať niekde v Brazílii, že Kováč a Schuster boli prezidenti? Mali sme možnosť predstaviť Slovensko ako vitálnu, rozvinutú krajinu, veď podľa tých hesiel sa to dá krásne spraviť.

M: Čím to je, že v Lotyšsku to dokážu, v Estónsku to dokážu a my to nedokážeme?

Talian: My sme boli vo Fínsku. Hovorili, že na brandingu robili tri roky, desiatky ľudí. Materiál mal 365 strán, šéfom tímu bol bývalý riaditeľ Nokie. Výsledkom boli aj tzv. misie pre všetky segmenty spoločnosti a toto sme my nerobili. Napríklad pre učiteľov odpoveď na otázky, kam sa za 20, 30 rokov treba dostať a čo treba spraviť.

A takto mal každý rezort, každý segment spoločnosti. Materiál mal jednak literárne, ale aj politické kvality.

Vallo: Pokiaľ ide ešte o tému brandingu, v súčasnosti má široká verejnosť možnosť zapojiť sa do verejnej diskusie na stránke MZVaEZ. Diskusiu menežuje skupina z Trnavskej univerzity, ktorá na to získala grant. Dúfam, že verejnosť sa do diskusie naozaj výrazne zapojí, som veľký optimista.

Mňa fascinuje estónsky príbeh rozvoja toho, čomu sa hovorí kreatívny priemysel. Údajne, tak som to počul, na zasadnutí novej estónskej vlády už pred rokmi dal vtedajší minister kultúry v rámci zostavovania štátneho rozpočtu hlasovať o sume 10 miliónov určených na podporu rozvoja kreatívneho priemyslu. Vraj vtedy nik veľmi nevedel, čo to vlastne znamená, ale všetci zdvihli ruku. Aj preto sú Estónci dnes tam, kde sú. Pred nami. Viete, u nás nevládne niečo, čo by som nazval atmosférou prajnosti. Toľko svetových médií prinieslo správu o „aeromobile“. Tvorcovia sú predsa naši ľudia z Nitry. Za 20 rokov bádania vyvinuli auto, ktoré má nádherný dizajn a dokáže vzlietnuť, a pravdaže, najmä letieť ďalej. Lenže tu tomu málokto venuje dajakú väčšiu pozornosť, o pozornosti nadšenej ani nehovorím. Neviem prečo, ale táto situácia vo mne vyvoláva pocit už videného: kedysi sme poslali Jozefa Murgaša späť do Ameriky... A teraz nedávno ho v Pravde ktosi dosť výrazne spochybnil. Zaujímalo by ma, z akého dôvodu.

M. Máme jeden nástroj, ktorý používajú všetky krajiny vo svete na prezentáciu a tou je kultúra. Nemáme Nobelovu cenu za literatúru, hoci sme už vo svojej histórii mali spisovateľov, ktorí boli možno lepší ako Sienkiewicz. Povedzte mi tri body, ktoré nerobíme dobre?

Vallo: Ak sa môžem len na chvíľočku vrátiť k tej Nobelovej cene. Zhodou okolností som sa asi pred troma mesiacmi dozvedel zo zahraničného zdroja, prečo ju napríklad nedostal Milan Rúfus, o ktorom sme všetci presvedčení, že by ju dostať mal. Údajne sa vtedy postavili proti Francúzi. Viete za čo? Za jeho báseň Rakvy z Vietnamu. „Pardonnez-moi, Monsieur le Ministre...“ a tak ďalej. Bola to dokonca opakovaná kandidatúra, podporovaná profesormi slovakistiky z celej Európy.

Predstavme si situáciu, že by sme sa zhodli na nejakých, povedzme, 10 bodoch nespochybniteľných kultúrnych hodnôt. Obávam sa, že žijeme v takej dobe a spoločnosti, že čokoľvek nespochybniteľné pre 100 ľudí vám bude 101 ľudí opľúvať a napadať. Bohužiaľ. Je to naša nešťastná nevšímavosť, ľahostajnosť a v neposlednom rade neprajnosť.

Dvaja znalci, ktorí nesedeli spolu a predsa sa ich výpovede nelíšia. Dve rôzne generácie, rôzne životné skúsenosti – a rovnaká bezmocnosť. Cieľom prepojenia týchto dvoch rozhovorov nebolo posilniť pocit, že sa aj tak nedá nič urobiť. Len nezačnime zase všetko od začiatku. Ale povedzme si aj úprimne. Okrem pár ambicióznych ľudí náš obraz v zahraničí je nám, väčšine – „u prdele“. A ešte aj to slovo som si musela požičať od Čechov.

Kultúrno-politický článok

Prečo chceme, aby sme boli slávni?

Koncom deväťdesiatych rokov bol nitriansky režisér Karol Spišák na divadelnom festivale v zahraničí. Stretol sa so skupinou kultúrnych pracovníkov danej krajiny, ktorí sa ho vypytovali, odkiaľ je. Zo Slovenska, hrdo prehlásil. Slo, Slo...z Ľubľany? Spýtal sa prvý. Nie, blahosklonne odvetil Karol, zo Slo-ven-ska, zdôraznil. Belehrad? Spýtal sa druhý. Nie, nie S-L-O-V-E-N-S-K-O, pritvrdil Karol. Nepočul som, smutne dodal tretí. Slovensko, nahneval sa Karol, Praha!! Jáj, jasné, skvelé...Menzel, Hrabal, Kundera....,Havel, jasné. Potešili sa kultúrnici.

Tento rádoby vtip Karol rád pridával, keď sme sa pustili do naskrze neplodných debát, čo by malo byť urobené, aby sme boli aj my slávni vo svete. My, slovenská kultúra. Aby sme sa vyrovnali a aby sme dobehli českú, maďarskú, poľskú ... doplň podľa preferencií.

Ale základnou otázkou je, kto na Slovensku potrebuje, aby sme boli slávni vo svete?

Odpoveď je prostá – slovenská kultúra to potrebuje. Potrebuje ako soľ konkurenciu, spoluprácu, dialóg s inými kultúrami. Bolo to tak od počiatku kultúrnej histórie slovenského územia a bude to aj naďalej. Veď okrem niektorých mien a projektov, napríklad Matej Krén, ktoré zažiaria, sme ako celok neviditeľní. Sme taký Hopkirk európskej kultúry, ak si ešte niekto spomenie na slávny anglický seriál, v ktorom jeden z detektívov zomrel hneď na začiatku a ako duch pomáhal 45 pokračovaní svojmu kolegovi Randalovi. Preto sa aj jednotlivé talenty ťažko prebíjajú von zo slovenského dvora, uzavretého v nezáujme, rezignácii a pasivite. V tvorení brandingu, imidžu našej krajiny, nech sa to akokoľvek pomenuje, chýba celý jeden dôležitý segment – kultúra. Darmo sme svedkami hodinových tirád o našej výnimočnej prírode a vznešených slov, ktorými oplietame náš folklór, je to len prskavka, ktorá zase o chvíľu zhasne. Môžeme písať do politických programov odseky o kultúrnej diplomacii, ale na otázku, kto vypracoval a riadi našu kultúrnu politiku v zahraničí a čo o nej vieme, panuje záhadné ticho.

Dlhodobý oficiálny zámer, ktorý vyčítame z Návrhu vecných priorít výskumu a vývoja, schválený slovenskou vládou v roku 2007 s platnosťou do roku 2015, obsahuje veľké slová: „Cieľom výskumného programu je ukázať, že národná kultúra sa vyvíjala v európskom kontexte a do tohto kontextu a do európskeho vedomia patrí. Vklad Slovenska do európskeho a svetového kultúrneho dedičstva je potrebné intenzívne skúmať a zviditeľniť pre svetovú odbornú a následne aj širšiu verejnosť“. Už z týchto vyjadrení, ako píše Juraj Buzalka (Slovenská ideológia a kríza) vidieť, že ide o „značne zakomplexovaný pohľad na národnú kultúru“.

Musíme sa prezentovať aj preto, aby sme sa zbavili starých komplexov? Nášho ne-mestského životného štýlu? A žiara slávy našej kultúry nám pomôže ozdraviť aj iné segmenty nášho života politikou počnúc a vedou končiac? Problém je v tom, ako podotkol John Fiske, že kultúra je živým a aktívnym procesom. Rozvíja sa len sama zo seba, nedá sa jej naoktrojovať nič zhora, ani nemôže vznikať z politického tlaku vnútra. Kultúra, to sú ľudia a nie priemysel. Potrebuje žičlivú atmosféru a podporu talentov – to stačí.

A ako posledná odpoveď na vstupnú otázku - slovenská kultúra sa nevyhne fungovaniu v globálnom, posttradičnom svete, ak použijeme Giddensove termíny. Že k tomu patrí aj krátkodobé zosilnenie lokálneho nacionalizmu, s tým by sme mali počítať. Dokonca aj s tým, že môže s politickou podporou na nejakú dobu dokonca obsadiť hlavný prúd vývozu slovenského umenia do Európy. Tie valašky, halušky, SĽUK. Valašky, halušky, SĽUK. Bez zásadného kultúrneho ohlasu vo svete, len pre krátkodobé uspokojenie neprimeraných osobných ambícií. Ale to prejde.

Zdôrazniť fakt, že zapojenie slovenskej kultúry do európskej je nielen kultúrnym, ale hlavne politických

procesom, je nepopulárne, ale pravdivé. Prebiť sa do povedomia zahraničia je politické rozhodnutie. Oznam, že nepatríme, tak ako nás učili 40 rokov, do východnej euroázijskej časti Európy, ktorá sa vysmievala z okcidentálnej (západnej) politiky, ekonomiky i kultúry a budovala svoju vlastnú identitu. Tú, ktorá sa rozpadla už pred rokom 1990 na prach. Prezentovanie slovenskej kultúry v Európe teda znamená zapojenie sa do vtedajšej nepriateľskej zóny a dnes politicky vyžadovanej západnej kultúry. Preto sa treba prestať čudovať a aj rezignovať v údive, že sa na slovenskej kultúrnej scéne plazia zombie predošlej kultúrnej politiky, vyliezajúce z dier. Ako je to možné? Absencia systematického začleňovania slovenskej kultúry do európskej im to umožňuje.

Nájdenie rovnováhy medzi nanovo zhodnotenou kultúrnou minulosťou a novým európskym sebavedomím je pre mnohých kultúrnych bardov bolestivý proces, to treba vidieť a vedieť o tom. Ale pri všetkej citlivosti k nim a nechuti mladej generácie stretnúť sa s nimi v konflikte, nemôžeme spomaľovať proces našej európskej kultúrnej legitimizácie len preto, aby sa niekto necítil vylúčený. Najmä keď si bardi za dlhé roky komunizmu zvykli mať určitú pozíciu a budovali si ju, oficiálne i disidentsky. Mnohí z nich aj preto považujú odkrývanie diel, ktoré boli ničené, intencionálne zabúdané, pálené a skartované, za hrozbu. Nie pre kultúru, ako tvrdia, ale pre seba. Ako ich môžeme zahrnúť do kultúrneho dedičstva bez prekonania tohto konfliktu, najmä keď ešte žijú tí, ktorí tie diela ničili a skrývali?

V tom je aj problém dohody, o ktorej hovorí tak naliehavo náš bývalý veľvyslanec v Ríme Stanislav Vallo. Dohody o tom, čo je z našej kultúrnej minulosti hodnotné, teda dobré a čo nie. Proces selekcie kultúrnych hodnôt závisí od kultúrnej politiky štátu a preto sa musíme zaujímať o to, kto ju tvorí, kto sa len podlizuje a kto je zase odvrhovaný. Dnes to vyzerá, ako písal Pitirim Sorokin, že všetko je nahádzané bez ladu a skladu na kope, také naše „kultúrne smetisko“, pretože sme „stratili rozlišovaciu schopnosť, čo je rozprávanie a čo len obyčajná vulgarita“. A odpor voči kritickému mysleniu a procesu evaluácie v kultúre je toho dôkazom.

Po roku 1989 sa namiesto starých, už nepotrebných „večných právd“ objavila potreba nových narácií. Aké mýty , aká narácia nastúpila na ich uprázdnené miesto? Tá matičiarska, plná komplexov, oživujúca staré nenávisti k modernite a naháňajúca nových „národných“ nepriateľov po uliciach slovenských miest? Nie, napriek veľkej politickej snahe a financiám z MK, sa neujala ani v kruhoch kultúrnych pracovníkov ani v tvorbe mladých umelcov. Ale nový mýtus potrebujeme. Mýtus slovenskej kultúry ako neoddeliteľnej súčasti tej európskej. On zmobilizuje energiu, tvorivosť, zhodnotí a zinterpretuje, čo bolo a je dobré a čo nie a vytvára podhubie pre nástup konceptuálneho rozmachu. Predstava, že sme európski, je nielen opis skutočnosti vstupu Slovenska do EÚ, teda zodpovedá politickej skutočnosti, ale táto predstava, tento sen aj vytvára novú skutočnosť. Ako píše K. Kowalski v knihe O istote európskeho dedičstva – axiologické úvahy, otvorenie európskeho kultúrneho priestoru je ponukou do transcendentálneho sveta európskych hodnôt. Slovenskou účasťou sa dostávame bližšie k novej interpretácii sveta, ktorý sme doteraz poznali nepriamo a to znamená aj k jeho hierarchii hodnôt a konzekventne aj k tomu, čo je dobré a čo nie v oblasti slovenskej kultúry a umenia. Táto valorizácia našej kultúry zvonku môže byť pre ďalšie generácie umelcov tiež bolestná. Možno preto sa sťahujú do svojich ulít osobne i tematicky a prestávajú sa angažovať v komunitnom kultúrnom živote. Osud Spolku slovenských spisovateľov a slovenského PEN klubu je toho dôkazom. Ale zotrvávanie v ulitách, kde šumenie neexistujúceho mora nahrádza svetlo slnka vonku, nám bráni spoločne prežívať súčasnosť. A tak sa každý snaží prebiť sám, vláčiac za sebou zvyšky ulity na ceste do Prahy alebo iných centier kultúry, kde sa ale rád do kultúrnej komunity zapojí.

Čo my vložíme do tvoriacej sa databázy európskej kultúry, ktorá nebude mať, ako národné kultúry v minulosti, spoločnú veľkú univerzalistickú naráciu, ale bude zložená z mnohých častí a v rôznych kontextoch? To otvára nové možnosti prezentovania kultúry, ale zároveň ju vystavuje hodnoteniu z rôznych uhlov pohľadov, konkurencii a možno aj konfliktu. Rôznorodosť, toto nové slovo, ktoré sa objavuje popri povinnej svojráznosti v koncepte brandingu, vytvorenom na MZV SR skupinou pod vedením Vladimíra Taliana, je vlastne tou najväčšou zmenou, ktorú navrhujú. Podobnú zmenu priniesol aj pôvodný projekt EHMK Košice, ale bol zahlušený hneď na začiatku. Nie je náhoda, že práve tieto tendencie predstavovania Slovenska ako rôznorodého kultúrneho priestoru narážajú na zástancov tzv. tradičných narácií jasne komunisticko-romantického pôvodu. Odmietnutie medzicivilizačných stretnutí v priestore dnešného Slovenska a odmietanie výskumu vplyvu iných kultúr na našu, stále pretrváva v podobe neustálej snahy čistenia našej kultúry od tých „iných“.

Ale bez systému, premysleného a moderného, prezentovania slovenskej kultúry v zahraničí, bez angažovania tých najlepších umelcov v európskom dialógu,

zostaneme neviditeľní v tme a tichu. To, že máme ministerstvo kultúry ako súčasť vlády, je jasným signálom, že slovenská vláda má zodpovednosť za veci kultúry u nás. Ale múry ministerstva a jeho zriedkavé zahraničné aktivity sú tiež akousi ulitou, v ktorej sa nachádza. Chýba nám koordinácia kultúrnych aktivít na úrovni štátnej i lokálnej. Nemáme inštitúcie, do ktorých by s radosťou a hrdosťou vstupovali nielen úradníci, ale rôzni partneri a sponzori. Nehovoriac o tom, že sme ani nezačali debaty o kvalite umeleckého zázemia na Slovensku.

Máme 6 kultúrnych inštitútov v zahraničí v čase, keď sa rakúske už dávno zmenili na kultúrne fóra, ktoré prinášajú nové myšlienky a nie nové štruktúry. Ktoré spoločne koordinujú veľké projekty a spoločné série projektov, naviazaných na seba. Ktoré už neprezentujú kultúru, ale organizujú dialóg s inými kultúrami. Sú už na inom pobreží a v iných vodách.

Poslednou otázkou, na ktorú by sme si mali odpovedať, je: Kto sa podujme tejto ikonoklasitickej (obrazoboreckej) funkcie. Kto zaútočí na bašty starých štruktúr a odnaučí kultúrnych ľudí klaňať sa pred vrchnosťou? Kto sa stotožní s dnešnou imagináciou moderného Slováka? Nebudeme predsa predstierať, že máme sily a talenty na organizovanie permanentných úžasných kultúrnych show. Nemáme ani na Bachtinove „karnevaly“. Niekto povie bohužiaľ, niekto sa poteší a zalezie do svojej izbičky ku knihám. To nie sú tí, ktorí predložia dlhodobý projekt modernizácie myslenia a konania v kultúre. A konečne zmenia našu:

- orientáciu na pozíciu v niektorých susedných kultúrach,
- orientáciu (doteraz bezzubú) na komerciu, napríklad kultúrnu turistiku,
- orientáciu (neexistujúcu) na inštitúcie v zahraničí – univerzity, kultúrne inštitúcie, nadácie,
- orientáciu (slabú) na získavanie finančných partnerov v zahraničí.

Vyzerá to skoro ako čakanie na slovenského Godota. Ale čo keby sme začali čakať na ministrov kultúry ako boli Malraux, Lang, alebo pani Lee. A oni prišli a ich stopy sú viditeľné dodnes. Netreba prepadať pesimizmu. Oni existujú, len či trafia k nám. A ak trafia, či ich, šokovaní zmenami, nevyhodíme.

A to je vlastne tá kľúčová otázka, na ktorú si musí každý z nás odpovedať sám.

Magdaléna Vášaryová

Cestovná horúčka za naše

V IKP sme sa zamysleli nad tým (občas sa nám to stáva), kto všetko nás za naše peniaze reprezentuje v zahraničí a ako. Neviete si predstaviť, čo nás táto rešerš stála, pretože ani Snowdenove správy neboli tajnejšie ako mená a presný účel pracovných ciest ministerských úradníkov a zopár kultúrnych dejateľov.

V gescii rezortu zahraničných vecí máme 8 kultúrnych inštitútov. Sú zrejme v ôsmich kľúčových kultúrnych centrách. Stoja ročne vyše milión eur. Rada, ktorá ich má riadiť, vraj bude znova obnovená.

1 milión eur ide na kultúrnu reprezentáciu Slovenska v rezorte kultúry - z toho minú asi štyri pätiny príspevkové organizácie, zvyšok aparát ministerstva a štátom priamo financované inštitúcie. Každoročne balí kufre vyše 3 000 umelcov a úradníkov a vydávajú sa nás reprezentovať, šíriť našu kultúru a občas aj myšlienky. To znamená, že najpočetnejšie nás reprezentujú ľudia z umeleckých telies. Vracajú sa s ešte plnšími kuframi zahraničných kníh, myšlienok a „nouhavu“, či s pocitom dobre vykonanej kultúrno-umelecko-osvetovej činnosti za našimi hranicami. Pritom každoročne prúdi na Slovensko za kultúrou podľa dostupných štatistík niekoľko stotisíc turistov. Každú noc u nás spí asi 10 000 zahraničných turistov, z toho asi tisícka po nejakom zážitku súvisiacom s kultúrou. Pritom do Helsínk, ktoré nemajú zďaleka takú kultúrnu históriu, a okrem toho je tam zima, príde ročne 2,5 milióna kultúrnych turistov. A určite nie všetci kvôli Sibeliovi.

Ale my vrtáci sme začali sledovať štatistiky zahraničných pracovných ciest, ktorých výdavky každým rokom o čosi podrastú. Zrejme sa spoluúčastníkom konferencií, predstavení a výstav páčime čoraz viac. Z ministerských štatistík sa dozviete počet osôb, počet nocí, celkové náklady a stručný, no o to výstižnejší a kreatívnejší opis o ničom. Zastupujeme, rokujeme, zúčastňujeme sa, dokonca na “porovnávaní impelementácie”. Zrejme to okrem nás nikto nečíta. Tiež si môžete všimnúť, že nezanedbateľnú časť počtu ciest aparátu a štátnych kultúrnych inštitúcií - takmer polovicu - tvorí štátom financovaný transfer na Schwechat a späť. Keď toto odrátate, vychádza, že z MK SR a vlajkových ustanovizní zhruba každý druhý deň vyrazí na vandrovku družina či jednotlivec. Páni, to je frmol. A keď pridáte aj príspevkové organizácie, každý deň je vo svete asi desať osôb s batohom plným našej kultúry. Prečo sa teda stále stretávame s otázkami, prečo nie sme kultúrne známi vo svete? Prečo nemáme Nobelovu cenu za literatúru? Prečo sa na dôležitých výstavách nezúčastňujeme, alebo len na poslednú chvíľu? Prečo nečerpáme financie zo svetových kultúrnych nadácií? Prečo náš MM nie je aspoň tak slávny ako Melina Mercouri?

Štatistiky odpovedajú len vyhýbavo, čo tam všetci tí ľudia robia. A aký majú tieto cesty zmysel a prínos pre slovenskú kultúru v zahraničí. Podrobné správy zo zahraničných ciest, ktoré sú výletníci povinní písať, sú verejne dostupné len výnimočne. Napríklad o ministrovi z útržkovitých informácií vieme, že vystúpil v politickej rozprave v UNESCO v Paríži, ale jeho celý prejav, alebo podrobnosti rokovaní, ktoré tam viedol, či desiatky ďalších stretnutí, by ste hľadali márne. Niečo ako ich centrálny register a systematické zverejňovanie je zrejme nápad súci na ukameňovanie jeho pôvodcu. To je predsa hanebný pokus o verejnú kontrolu!

Taktiež netušíte, či sú vysielané osoby na odborné podujatia dostatočne kompetentné a jazykovo vybavené. Teda, či vystupujú a zúčastňujú sa aktívne. Či tie cesty nedávajú klasicky “na rybu”, t.j. síce účasť, ale s mierne pootvorenými ústami, sem tam nejaká prázdna bublinka. Pamätáme sa na časy za toho istého ministra, keď najväčšou cestovateľkou aj do Bruselu bola istá dáma, ktorá bola schopná povedať asi 5 viet v príšernej angličtine. Bývalí diplomati vedia veľa o výletníkoch, ktorí pravidelne končievali v A&C či Printemps.

V IKP pevne veríme, že nás všetci naši kultúrni vyslanci dôstojne reprezentujú a ich účasť je aktívna a konštruktívna. Lebo nielen my ale aj ľudia majú bujnú fantáziu a kým im ministerstvo neposkytne informácie o cestách v detailných správach, pokojne si môžu predstavovať, že chodia za verejné peniaze na očumovacie či nákupné zájazdy. A to si o väčšine zahraničných ciest budeme

myslieť aj my v IKP, kým na internete neuvidíme všetky zmysluplné správy alebo publikačné výstupy z ciest, ktoré nás presvedčia o tom, že väčšina cestovateľov nekope v zahraničí za seba, ale za celú slovenskú kultúru.

Martin Katuščák

Skleněné a zlaté oči

Praha se v devadesátých letech minulého století stala Kulturním městem Evropy 2000. Hlavní město si tehdy pod vedením primátora Jana Koukala vyjmenovalo dramaturgickou radu, co měla připravit nejoptimálnější vzorek své kulturnosti i kulturních počinů pro svou prezentaci URBI ET ORBI, hlavně však pro Evropskou Unii, aby co nejrychleji pochopila a zalitovala, že ještě nejsme jejím členem. Byl jsem do této rady taky vybrán nejspíš proto, že jsem tehdy předsedal Českému PEN klubu a taky Radě Národní knihovny, čímž se vytahuju jenom proto, abych alespoň naznačil, jak byli členové dramaturgické rady vybíráni. Až na mě měli všichni vysokoškolská vzdělání a ve svých oborech byli hvězdami, například architekt Masák. Píšu o téhle prošedivělé akci především proto, že na prezentaci Prahy a její kultury bylo připraveno a vydáno mnoho peněz a docela mám radost, že se většina těch věcí podařila. Taky se ale stalo, že tehdejší náměstek primátora pro kulturu byl člověk, kterému ta kultura nějak nesedla, nebo co. Například se naskytla úžasná možnost dostat pod hlavičkou Prahy 2000 sem k nám Newyorskou Filharmonii, jenže pan radní řekl, že by byl mnohem radši, kdyby se ty peníze vynaložily na Spejbla a Hurvínka. A při tom jsem si vzpomněl, jak jsem se pro organizace, které jsem vedl, snažil sehnat nějaké peníze, především v kulturním výboru parlamentu, kde ovšem v okamžiku, kdy jsem vyslovil, že kultura nedostává ani zlomek peněz, jež by měla dostat, téměř všem zeskelnaťěly oči. Jednou jsem jel až k Brnu na výjezdní zasedání kulturního výboru prosit o peníze pro Fond na podporu kinematografie, který se snažil podporovat nejlepší filmové projekty, taky ale modernizaci kin. Při svém vystoupení zdůvodňujícím vystoupení, jsem se snažil být co nejpřesvědčivější i proto, že v tom čase Bočanův a můj film Bumerang dostal v Monte Carlu Stříbrnou nymfu jen díky České televizi a Ivu Mathému a Petru Kolihovi. Ale při pohledu na ty skleněné oči jsem své vystoupení krátil a krátil, až z toho zbyly snad jen dvě věty. Ta druhá zněla, že jsem si celou cestu z Prahy do Brna fandil, že určitě nějaké peníze Fond dostane, když o tom rozhodují kulturní lidé z kulturního výboru.

Když jsem pak čekal na verdikt, vzpomněl jsem si na skepsi režiséra Krejčíka, který po mém sdělení kam a proč jedu řekl: - Je takové hezké české přísloví: Zlaté oči, které to uvidí…-

Byli jsme dost naivní, nějak jsme si nevšimli, že tehdy žádná partaj neměla ve svém politickém, natož volebním programu jediné slovo, jak si představuje kulturu. Natož její účinek, její vypovídací hodnotu o tom, jací jsme. Až teď mi to dochází. Že ona absence v programech se konala právě kvůli té vypovídací hodnotě. Teď prý naše kultura dostala přidáno. Onen průměr necelého půl (ano, to není překlep) procenta z celostátního rozpočtu.

Teď ti, co jsou u moci, slibují, že to už brzy bude nejmíň procento.

Zlaté oči!

Jiří Stránský

EHMK Úspech stredoeurópskych hlavných miest kultúry

Mohlo by sa zdať, že takmer tri desaťročia iniciatívy Európskeho spoločenstva s názvom „Európske hlavné mesto kultúry“ umožnili vyvinúť stratégie, ktoré povedú mesto nesúce titul k úspechu. Aj keď je vymedzené, čím mesto EHMK je a akým by v tomto kontexte malo byť, príchod úspechu nie je tak jednoduchý. Teoreticky je známe, čo je to EHMK. Nejde len, ako by sa mohlo zdať, o dvanásťmesačný program kultúrnych podujatí v roku, v ktorom mesto nesie titul. Štruktúra prihlášky núti tímy pripravujúce koncepcie EHMK premýšľať okrem iného o tom, ako má vyzerať kultúrna politika v meste, spolupráca medzi mestskými organizáciami, spolupráca s miestnymi orgánmi a medzinárodná spolupráca, ako aj aktívne zapájanie sa obyvateľov mesta do života mesta, vrátane kultúrneho života.

Vo väčšine prípadov fáza súťaže prebudí v kandidátskych mestách potrebu a túžbu po diskusii o meste a úlohe kultúry v stratégii jeho rozvoja. Fáza súťaže je často časom ohromného zaangažovania sa mestských inštitúcií a kultúrnych organizácií, ako aj občanov, nádejí, nikdy predtým nekonaných diskusií a debát a miliónov vynaložených na prípravu a propagáciu. V niektorých prípadoch už samotná účasť v súťaži je úspechom, ktorý umožnil podnietiť nebývalú diskusiu o úlohe kultúry v meste. Jedným z príkladov je okrem iných súťaž o titul Európske hlavné mesto kultúry v roku 2016 v Poľsku. Pre mestá, ktoré vyšli zo súťaže víťazne, to je obdobie eufórie a vzbudených očakávaní. Je to očividný úspech mesta. A čo sa stane ďalej?

Ďalej nastane päť rokov príprav podujatia. Podľa predpokladov víťaznej prihlášky je čas začať pracovať na príprave a realizácii projektov, ktoré nielen zaistia úspešnosť akcie v roku EHMK, ale predovšetkým slúžia na skutočnú zmenu v meste. Ak k tomu dôjde, je možné hovoriť o úspechu. A čo sa stane najčastejšie? Najčastejšie nastane obdobie neustálych zmien, zmeny koncepcie, personálnych zmien, finančných a organizačných neistôt. Akoby úspech skončil len odporúčaním udelenia titulu vydaným medzinárodnou porotou posudzujúcou súťažné prihlášky.

Samozrejme, päť rokov príprav je dlhá doba, počas ktorej sa môžu zmeniť nielen politické a spoločenské, ale aj ekonomické súvislosti. O tom sa bolestne presvedčilo EHMK Vilnius 2009, ktorého rozpočet sa takmer cez noc znížil o 40 % (pričom mesto skrátilo sľúbenú dotáciu o 60 %!). Pri negatívnom raste HDP Litvy v roku 2009 (-14 %!), 25,9 % nezamestnanosti a krachu oficiálneho partnera EHMK, najväčšej leteckej spoločnosti flyLAL (ktorá mala poskytnúť 1,3 milióna eur a letenky zadarmo pre zahraničných návštevníkov) sa môžete iba s obdivom prizerať snahám neustále sa meniaceho tímu EHMK, ktorý v týchto ťažkých podmienkach pripravil časť z plánovaných projektov.

Rozpočtovými problémami vyplývajúcimi z finančnej krízy je možné ľahko zdôvodniť zmenu a odchýlenie sa od plnej realizácie nápadov obsiahnutých vo víťazných prihláškach. Finančnou krízou (či skôr politickými konfliktmi) sa však nedá ospravedlniť, že v Maribore neboli prijaté žiadne opatrenia do troch rokov od dátumu podania prihlášky v roku 2007. Až do konca roka 2010 neboli obsadené manažérske pozície a zriadená inštitúcia, ktorej úlohou bolo pripraviť EHMK 2012. Organizačné a finančné problémy viedli k rezignácii, hrozbám a skutočnej demisii. Krízou, ktorá neminula ani Poľsko, nie je možné nijako vysvetliť prebiehajúce personálne a organizačné zmeny a neobsadené miesto umeleckého riaditeľa v kancelárii EHMK Wroclaw 2016. Podobné problémy, často spojené s politickými zmenami v mestských samosprávach, bolo možné pozorovať v iných mestách, trebárs v Košiciach či Plzni.

Pri pohľade na osud EHMK najmä v strednej Európe, ale možno nielen tam, sa nedá zbaviť dojmu, že pojem „úspech“ je niekedy chápaný zvláštnym spôsobom. Mimo odvolávania sa na význam dlhodobých procesov zmeny mesta na základe kultúry, meniace sa zvyky obyvateľov, ich zapájania sa do (kultúrneho) života mesta (nielen ako pasívni diváci, ale aktívni tvorcovia), kľúčových slov ako sú „inovácia“, „kreativita“ a „kultúrny priemysel“, sa do popredia v skutočnosti dostávajú krátkodobé „ohňostroje“ - vo veľkom plánované jednorazové podujatia, na ktoré sú často pozývaní známi a rešpektovaní tvorcovia (akurát to je chvályhodné), ktorí v žiadnom prípade mesto nezmenia, a ktorých tvorba sa naviac ani neviaže na špecifické miesta a často ani netvorí obsah projektu EHMK. Mohli by sa konať kdekoľvek. Metaforický význam v tejto súvislosti získava ohňostroj naplánovaný na úvodnej oslave EHMK 2013 v Košiciach.

Podujatie inzerované ako udalosť „akú ste doteraz nezažili“ dopadlo z dôvodov nezavinených organizátormi (hustá hmla) ako fiasko. Stojí to za to investovať do

veľkolepej akcie na úkor dlhodobej práce zdola? Stojí to za to kvôli krátkodobému potešeniu publika opustiť myšlienku dlhodobých účinkov? Ak EHMK nie je dostatočná zámienka na riešenie takýchto výziev, čo iné v dnešnom svete, kde kultúra prehráva boj s prioritami miest ako sú plátanie ciest, údržba škôl a nemocníc, zabezpečením akých-takých zelených plôch, by mohlo kultúrne zaktivizovať mestá v širšom meradle? Alebo sú povrchne chápaná propagácia a zameriavanie sa na prilákanie turistov dostatočné?

Samozrejme, v programoch EHMK sa objavujú projekty zamerané na sociálne zmeny, aj keď často zostávajú v tieni medzinárodnej slávy, putovných výstav a nepochopené zo strany PR špecialistov. Je pravda, že pol roka po skončení akcií hlavného mesta kultúry Košice ešte nie je možné úplné vyhodnotenie účinkov realizácie (najmä vyhodnotenie dlhodobých výsledkov), nádej dlhodobého úspechu budí projekt SPOTov. SPOTy sú zatvorené transformátorové stanice, často sa nachádzajúce na periférii mesta, na sídliskách, premenené na miesta stretnutí a kultúrnych stredísk pre miestne komunity. Každý SPOT musel byť prispôsobený potrebám a preferenciám komunity, ktorá ich má za pomoci sprostredkovateľov sama viesť. Táto iniciatíva má aktivizovať obyvateľov pri podpore miestnych formálnych i neformálnych skupín ľudí, príprave tvorivých iniciatív spájajúcich umelcov a obyvateľov a vytváraní alternatívneho miesta pre stretávanie, podporu vzdelania, podporu a rozvoj dobrovoľníctva. Otázkou je, ako dlho SPOTy vydržia bez dáždnika EHMK.

Dedičstvom takmer každého EHMK sú investície do kultúrnej infraštruktúry. Ak aj nie sú tak spektakulárne ako v meste Marseille v roku 2013, ktoré pre nové objekty (MECEM - Múzeum civilizácie v Európe a Stredomorí, Medzinárodné centrum pre dialóg „Villa Méditerranée“, centrum J1, kultúrne centrum La Friche la Belle de Mai v bývalej tabakovej továrni a pod.) vynaložilo takmer 700 miliónov eur, aspoň také, ako v Péči, kde sú plánované vytvorenie kultúrnej štvrte v priestoroch Zsolnayho továrne na porcelán a dekoratívnu keramiku, Kodályho hudobné a kongresové centrum, veľký priestor pre výstavy (pre Maďarskú galériu moderného umenia), rekonštrukcia ôsmich múzejných budov, ich záhrad a verejných priestranstiev, výstavba knižnice a vedecké centrum regiónu Južné Zadunajsko, revitalizácia verejných priestranstiev a parkov. Mnohým stredoeurópskym mestám EHMK a fondy EÚ v tomto ohľade vytvorili ideálnu príležitosť dohnať meškanie. Možno, že cez takúto optiku musí byť realizácia týchto investícií hodnotená pozitívne, zabúda sa však na skutočnosť, že vo väčšine prípadov neboli pripravené pri otvorení Európskeho hlavného mesta kultúry. Projekty v Péči mali významné meškanie, v Košiciach bol jeden z hlavných projektov, Kunsthalle, spustený až na konci roka 2013, v Plzni je nepravdepodobné, že jedna z plánovaných investícií, nové sídlo Západočeskej galérie, bude vôbec realizovaná.

Medzi základné kľúče k úspechu podľa slávnej Palmerovej správy2 patria politická nezávislosť a umelecká autonómia, jasne stanovené ciele, zapojenie obyvateľov, politická vôľa, dlhodobé plánovanie. Ku každému z týchto prvkov je možné veľa povedať v kontexte stredoeurópskych hlavných miest kultúry, zvyčajne s poľutovaním, že tieto medzinárodné expertné odporúčania nie sú plne implementované. Je možné hovoriť o úspechu EHMK v strednej Európe? Iste, titul víťazné mesto spropaguje, najmä v zahraničí, čo sa môže premietnuť do vyššieho počtu turistov (samostatnou otázkou je životnosť takýchto trendov). Kultúrna ponuka v meste nesúcom titul v danom roku umožňuje obyvateľom zúčastniť sa na väčšom množstve cenných kultúrnych podujatí. Skôr alebo neskôr príde na rad ukončenie investícií do kultúrnej infraštruktúry. Ale zmení sa úloha kultúry v meste? Je mesto európskejšie? Ako to ovplyvní životy väčšiny občanov? Tu je ťažké postaviť jednoznačnú tézu. Téma istotne vyžaduje podrobný výskum, najmä keď zbežný pohľad nenapĺňa optimistizmom.

Joanna Sanetra-Szeliga

Dýchanie, spánok, jedlo, festival

Viete, že o festivaloch sa dozvedáme z najstarších prameňov v antickej literatúre, mytológii, nájdeme ich vo všetkých náboženstvách? Ich korene siahajú ďaleko za našu pamäť a neraz i predstavivosť. Festivaly skrátka nie sú naším generačným kultúrnym prínosom.

Zopakujme si zopár známych faktov:

FESTIVALY...

1. ... spájajú ľudí, ktorí majú spoločný cieľ, vášeň, vieru v niečo alebo niekoho. Učia nás, ako spoločne tráviť čas vo verejnom priestore bez toho, aby sme sa ušliapali. Vďaka tomu, že sa tam cítime príjemne, začíname dôverovať ľuďom okolo seba. Aj tým, ktorí vyzerajú inak.
2. ... sú priestorom, kde sú si všetci rovní. Boháči spia v stanoch rovnako ako tí, ktorí si ho museli požičať. Niektorých zazobancov a pseudointelektuálov podozrievame, že si vedomo platia za možnosť správať a cítiť sa ako ostatní. Je v tom zrejme akýsi druh tichého ospravedlnenia, ktorý my, bežní smrteľníci cestujúci denno-denne MHD-čkou, asi ťažko pochopíme.
3. ... sú synonymom slobody a mladosti. Alebo márneho návratu do mladosti. Len tu môžeme odviazane skákať a nikto nás nebude mať za blázna. Práve tu ľudia voľne pendlujú, stretávajú sa, fotia sa a označujú sa na sociálnych sieťach. Indoorové festivaly, odohrávajúce sa v halách, divadlách a kinách, chcú byť tiež synonymom slobody a mladosti, a preto sa tiež čoraz častejšie vydávajú do ulíc. Tento trend musíme v IKP vyzdvihnúť, pretože so sebou nesie pozitívne efekty, ktoré stoja za povšimnutie – menia vzťah ľudí k verejnému priestoru a dovolia im, aby sa v ňom cítili bezpečne. Navzdory krimi-novinám v TV.
4. ... sú často jedinou možnosťou, ako si slovenské umelecké a kultúrne inštitúcie môžu nárokovať na finančnú čiastku z grantov, napríklad Ministerstva kultúry SR. Možno aj preto máme pocit, že máme tých festivaloch viac, ako dokážeme stihnúť zaregistrovať - najmä v druhej polovici roka.
5. ... sú magnetom pre turistov. Keby sme mali na výber navštíviť Bojnický zámok kedykoľvek cez rok bez alebo s festivalom strašidiel, kedy by sme tam radšej išli? Festivaly s dobrým renomé dokážu prilákať i zahraničných turistov, či novinárov. Prinášajú nové peniaze do regiónu a robia mu pozitívnu reklamu. Majú veľký podiel na šírení dobrého mena regiónov a ich výrobkov.
6. ... dokážu oživiť a revitalizovať aj miesta, ktorým sme už nedávali nádej. Lákajú, ponúkajú zážitky a premieňajú perspektívu priestoru okolo seba. Často plátajú medzery po chýbajúcich kultúrnych inštitúciách v regiónoch.
7. ... sú pre mnohých jedinou možnosťou zoznámiť sa so zahraničnými modernými trendmi v oblasti umenia a kultúry. Sú platformou, ktorá najčastejšie umožňuje hosťovanie zahraničných umelcov. A tak napriek snahe o izoláciu a čistú národnú kultúru sú jedným z inšpirujúcejších trendov v našej kultúre.
8. ... vytvárajú multiplikačné efekty v hospodárstve regiónov, zvyšujú zisky všetkých podnikateľov v okolí, a niekedy aj štátu. Ak podnikatelia priznajú dane.

Do grantových žiadostí často uvádzame, že vytvárame priestor pre konfrontáciu, nové kreatívne partnerstvá, vzdelávame a prinášame jedinečný umelecký zážitok. A viete čo? Všetko je to pravda.

Jana Oslancová

Desiate výročie v Martine

Malá štatistika programu divadiel, ktoré hrali na Dotykoch a spojeniach 2014 je mimoriadne zaujímavá. 1 zahraničný hosť, 34 odohraných predstavení, 31 divadiel z 10 slovenských miest, v hlavnom programe 15 inscenácií. Každý deň tri inscenácie na dvoch javiskách Slovenského komorného divadla (Národný dom - Štúdio). Od študentského Junioru, cez absolventské predstavenie VŠMU Bratislava a AMU Banská Bystrica, bábkové i činoherné rozprávkové predstavenia až po Divadelné námestie s improvizovanými produkciami. Za desať ročníkov si najmä martinské obecenstvo obľúbilo atraktívne nočné produkcie pod holým nebom. Koncerty kapiel aj pesničkárov, vystúpenia klasického baletu aj moderných tanečných produkcií, v pestrej ponuke sa nájde tiež opera. Na špeciálnom „stejdži" beží živý program často aj po polnoci. Všehochuť z najlepšieho, čo sa v divadelnej sezóne urodilo. Osobitá, spontánna festivalová atmosféra. Ak to chcú organizátori dosiahnuť, celý rok musia zháňať financie a nikdy dopredu nevedia, či ich bude dosť, napríklad na zahraničného hosťa. Trojročné financovanie najdôležitejších slovenských kultúrnych festivalov je stále kameňom úrazu našej kultúrnej politiky.

Zo všetkých sprievodných podujatí nás v IKP zaujíma najmä Kritická platforma. Vystúpenia divadelných kritikov, hoci festival neurčuje víťaza, nevyhlasuje poradie najlepších inscenácií, sa tešia záujmu a uznaniu. Kritická reflexia poskytuje dôležitú spätnú väzbu. Bez nej sa nezaobíde žiadne seriózne umenie, teda ani divadlo. Na Dotykoch a spojeniach 2014 hodnotili predstavenia piati vekovo rozvrstvení kritici, od takmer ešte študentov, cez učiteľov z vysokých škôl, pracovníkov divadelných inštitúcií, až po jedného z našich najerudovanejších teatrológov. Zaužívaná prax dáva Kritickej platforme pomerne široký časový priestor. Spravidla počas troch dopoludňajších hodín kritici rozoberú predstavenia z Hlavného programu predchádzajúceho dňa. Organizačné pravidlá Dotykov umožňujú divadlám „platenú" účasť dvoch zástupcov počas celého trvania festivalu. Divadlá, resp. ich zástupcovia tak majú jedinečnú možnosť osobne sa zúčastňovať debát živo a bezprostredne, čo v normálnej praxi divadelných festivalov nebolo predtým možné z finančných dôvodov. A tak si adresne a z prvej ruky môžu vypočuť päť názorov kritikov na inscenáciu. Tento otvorený spôsob hodnotenia umožňuje vzájomnú konfrontáciu. Dôležité je, že hodnotenia kritikov sú verejné, prísť diskutovať môžu nielen divadelníci, ale tiež záujemcovia z iných divadiel či študenti umeleckých škôl a verejnosť. Aj preto bývajú debaty živé až búrlivé, vedené zároveň na odbornej úrovni, no často okorenené temperamentom osobnosti rečníka.

IKP si zámerne všíma priestor pre kritiku umeleckej práce nielen neprítomne v tlači, ale zdá sa nám, že kým verejnosť sa bude musieť kritiku prijímať, hoci aj nelásкavú, kritici budú musieť byť natoľko erudovaní, aby si mohli dovoliť byť aj sebavedomí. Ak sa toto nepodarilo dosiahnuť po 10 rokoch, budeme trpezlivo čakať na ďalších desať ročníkov Dotykov a spojení.

IKP na základe poznámok Vlasty Kunovskej

Víkendová rodinná Pohoda

Napriek tomu, že som na Pohode nikdy žiadnu lásku nestretla ani nezažila, považujem ju za moju srdcovú záležitosť. Keby som nemohla ísť, zrútil by sa mi svet, aspoň na pár dní. Tento rok sa však prvýkrát objavil pocit, že keď nepôjdem, svet sa nezrúti. A zistila som, že mi to všetci, ktorým som sa zverila, potvrdili.

Napríklad som sa utvrdila v tom, že už viac nechcem stanovať. Nechce sa mi o 4 ráno počúvať v stanovom mestečku falošne kvíliaciu mládež, telefonát z vedľajšieho stanu a neznášam slnko, ktoré ráno o siedmej vytvorí v stane 30 stupňov a nedá sa v ňom ani dýchať nieto ešte spať. Už naozaj nemám dvadsať. Nabudúce len do penziónu.

Na Pohodu sa chodí hlavne kvôli hudbe. Spoznávať a objavovať novú nepoznanú a zažiť svoju obľúbenú a ostať ešte viac nadšený alebo sklamanejší. Tento rok najviac diskutovanými otázkami boli: Mali lepší koncert Kraftwerk alebo Moderat? Bol Trickyho koncert až taký veľký fail? Na to má každý svoj názor. Prvýkrát za celú moju históriu Pohody sa mi stalo, že pár naozaj skvelých koncertov, a na nich sa zhodli všetci na FB i hudobní redaktori všetkých periodík, som prepásla. Prepásla kávičkovaním a rozprávaním sa, lebo na Pohode stretnete všetkých. A keď nie všetkých, tak aspoň polovicu.

Takže starnem. A starne aj Pohoda. Tento rok ste mohli stretnúť niekoľko desiatok dvojíc vo veku mojich rodičov. A strašne veľa malých detí. Či tam tí rodičia prišli naozaj kvôli hudbe, alebo kvôli tomu, že panuje názor, že Pohoda je „children positive“, neviem. Asi je, a vždy som to považovala za sympatické, ale nešla som na rodinný víkendový výlet.

Pohoda je pre všetkých z celého Slovenska. Pre malých, mladých aj starých. Pre tých, ktorí tam prišli primárne kvôli hudbe, ale aj pre tých, ktorí chcú diskutovať, spoznávať, stretnúť známych, „pokecať“, oddýchnuť si. Lebo nie všetci žijú v Bratislave, kde sme toho všetkého niekedy už presýtení, ale naozaj pre všetkých z celého Slovenska. Lebo na Pohode je pohoda. A to pochopí len ten, kto tam bol. Na tú budúcoročnú sa chystám. Ale ak mi to nevyjde, svet sa mi už nezrúti.

Miroslava Dittrichová

Štatistika – náš Rubikon

Európska únia už nejaký ten rok produkuje pomerne zaujímavé kultúrne štatistiky. My sa pred touto snahou zatiaľ pomerne úspešne ukrývame. Štatistiky nemáme a možno ani nechceme. Myslíme si totiž, že výsledky prieskumu verejnej mienky zaujímavejšie. My v IKP Vám pre inšpiráciu ponúkame niekoľko európskych prieskumov z Eurostatovej ročenky „Cultural Statistics“ (edícia 2011).

Respondenti EÚ do 40-ky si pod kultúrou predstavujú výlučne umenie. Ľuďom po 40-ke kultúra evokuje predovšetkým literatúru, poéziu, drámu. Väčšinu Európanov (69%) zaujíma národné umenie v tej istej miere ako zahraničná kultúra. A takmer všetci svorne (91%) sa zhodujú, že kultúra a kultúrna výmena so sebou prináša viac porozumenia a tolerancie medzi národmi. Ale 82% respondentov prieskumu chce, aby bola kultúra zadarmo. Znamená to, že na ňu nemáme dostatok financií? Nie tak úplne. 42% opýtaných sa sťažuje na nedostatok času pre kultúru, a pritom my na Slovensku podľa jednej zo zriedkavých štatistík na ňu minieme asi 3,5% z našich zárobkov. Ale Česi samozrejme raz toľko. Čo teda spraviť, aby v európskych štatistikách nevykazovalo Slovensko prázdne kolónky? Apelujeme preto na Ministerstvo kultúry SR, aby sa konečne začalo zaoberať podkladmi, na základe ktorých bude môcť konečne robiť systémové kroky v kultúrnej politike a modernizovať ju synchrónne s našimi susedmi. Napríklad nevieme, ako sa staviame ku kultúre našich susedov, pritom s varením zahraničnej kuchyne nemáme žiadne problémy. Pizza, kebab, morské plody, sushi pripravujú aj v slovenskej rázovitej dedine. Takže kuchyňa áno, šport čiastočne, podľa farby pleti, a kultúra čo? Nevieme. Škoda.

Stop stopeniu stopnutia!

Minister kultúry Maďarič uprostred leta znedazdajky vyhlásil, že plnenie národných projektov digitalizácie nie je ohrozené. To je proaktivita! Vzhľadom na neuveriteľnú spontánnosť tohto vystúpenia sme hneď za tým vytušili habaďúru, ako to už býva našim zvykom. Zdá sa nám, že trafená hus zagágala. A zrejme šlo o úmysel nejako pregágať fakt, ktorý je našimi exekutívcami už dlhšie odkopávaný nabok a bagatelizovaný - že máme zastavené eurofondy na základe výsledkov auditu, o ktorom Európska komisia stále vypisuje nejaké otravné listy. Dištanc samozrejme schytala drvivá väčšina operačných programov, vrátane nami ostro sledovanej informatizácie. Naša tunajšia ministerská klika totiž "rieši" európske fondy systematicky a dôkladne na všetkých frontoch. Prinajhoršom tie milióny zaplatíme zo štátneho rozpočtu. Inými slovami, viac si požičiame a necháme ďalšie generácie, aby si užívali istoty nekonečných splátok. Ako Gréci. Alebo si môžeme vyliať kýbeľ studenej vody na hlavu, to je dnes aj módne. My v IKP ale vieme, ako z tejto ošemetnej situácie von! Bohužiaľ, autori stotisícovej seminárnej práce do svojho prehľadu kultúrnych kreatívnych priemyslov v SR nezahrnuli našu eurofondovú kreativitu. A práve dnes sa naskytuje príležitosť ukázať sa svetu, akí sme my chytráci. Pretože vysvetľovať, ako sme sa opovážili suverénne požiadať o preplatenie nelegálnych činností, to chce naozaj kreatívnu priemyselnú mašinériu. A tú na Slovensku máme.

Martin Katuščák

Malý a veľký národ

„Hobiti sú nenápadný, prastarý národ, v minulosti početnejší než dnes. Milujú totiž mier, pokoj a žírnu, obrobenú pôdu. Najradšej žijú na usporiadanom vidieku s usporiadanými hospodárstvami. Nerozumejú a nikdy nerozumeli, ani nemali radi mechanizmy zložitejšie ako kováčske mechy, vodný mlyn, či ručné krosná, hoci s náradím vedia zaobchádzať zručne. Už za pradávnych čias boli spravidla plachí, báli sa „Veľkých ľudí“ a Elfov, ktorí sú veľkí a žijú pri mori“ napísal J.R. Tolkien vo svojom fantazijnom trojdielnom románe Pán prsteňov. Hobiti sa pre vlastnú pohodlnosť zriekli akejkoľvek zainteresovanosti na dianí tohto hoc aj fantazijného sveta. Žili si sami pre seba, dúfajúc, že všetky problémy veľkého sveta sa ich netýkajú. Veď problémy majú riešiť tí druhí, napríklad udatní Elfovia a nie oni.

Pristihla som sa pri tom, že nás identifikujem skôr s hobitmi, ako s Elfami. Prečo si nás nedokážem predstaviť ako hrdinských „Veľkých ľudí“? A nebude to len tým, že nemáme more.

A ako pokračuje Tolkien? Hobiti sa už nemohli skrývať pred neblahým dianím okolo nich, ktoré stále častejšie ovplyvňovalo ich pokojné, pohodlné životy. Čierni jazdci prinášali pocit neistoty a nebezpečenstva. Nakoniec sa malý hobit Frodo musí odhodlať a rozhodnúť sa pre aktívne konanie pre vyšší účel ako vlastné malé blaho. Musí sám zdolať boj so zlom a zachrániť tak svet. Nie celý národ hobitov, ktorý sa radšej učupí, ale on sám.

Nie sú malé a veľké národy. Sú len tie viac a menej pohodlné. Na jednej strane je príjemné stratiť sa zo sveta, vyhýbať sa mu. Na strane druhej, nemôžeme napredovať ani užívať si výdobytky sveta, keď sa nebudeme zúčastňovať sveta „Veľkých“. Nemusíme čakať, môžeme začať od seba a hneď. Informácie zo zahraničia sú v súčasnosti ľahko dostupné, jazyková bariéra sa stiera aj množstvom free prekladačov. V súčasnosti je už mnoho programov, ktoré umožňujú cestovať, vzdelávať sa, získavať prax v popredných inštitúciách v zahraničí a nemusíte byť ani študentom. Výborným nástrojom sú konferencie, diskusie a prednášky, predovšetkým tie medzinárodné. Niekedy sa im vyhýbame, odradí nás konferenčný poplatok, či angličtina. Keď však nebudeme rozumieť Veľkému svetu a nebudeme s Veľkými debatovať ako rovný s rovným, ako si my predstavujeme svet, budeme musieť medzi sebou nájsť malého Froda, alebo sa zmeniť na Veľkých. Navzdory Tolkienovi! Nie sme predsa myši!!!

Jana Oslancová

IKP na stope

Slovakiana po kúskoch

Ako sme už v Kultúrnom kyslíku spomínali, Slovakiana bude pre plebs dostupná niekedy v roku 2015. V porovnaní s pripravovanou dvadsaťštyri miliónovou Slovakianou putujú priebežne státisíce na fungovanie systémov, asi dočasných, kým ich Slovakiana nepohltí. IKP sa rozhodol poskytnúť vám informácie, kde čo v tomto chaose nájdete. Je to ako rodostrom rodiny rôznych pilotov, portálov, systémov, registrov s generáciami, ktoré buď vyhynú, alebo plodia ďalšie a ďalšie, samozrejme papkajúce ďalšie a ďalšie financie. Ako sa môžu kultúrychtiví používatelia dostať k nášmu zdigitalizovanému kultúrnemu dedičstvu dnes?

Najväčší projekt digitálneho archívu a knižnice poskytuje výstupy na stránke www.dikda.sk. Takmer každé novozdigitalizované dielo má vlastný článok, často aj vlastnú tlačovú správu. Zrejme nás takto čaká ešte niekoľko stotisíc tlačových správ v priebehu ďalších desaťročí, kým národná knižnica predstaví postupne každý jeden zdigitalizovaný objekt z 2,8 milióna. Asi tisíc šesťsto objektov je možné nájsť na adese mi.memoria.sk. čo je menej ako dvadsatina percenta obsahu určeného na zverejnenie. Asi opäť len nejaký pilot. Ak by ste hľadali linky na digitalizované diela v príslušných bibliografických záznamoch katalógu, zistili by ste praktický efekt mohutnej prevahy PR nad plnením základných funkcií.

Návštevníci digitálneho múzea by v súčasnosti zbierky na internete okrem dosť opozeraneho virtuálneho modelu pištole s kresadlom hľadali márne. Veríme, že to všetko príde, keď nie postupne, tak aspoň pekne prebalené.

Virtuálni návštevníci národnej galérie si môžu asi dvadsaťtisíc digitálnych výtvarných diel pozrieť na stránkach www.webumenia.sk. Ide o portál, ktorý Slovenská národná galéria dala vypracovať jednej zo spoločností pripravujúcich projektovú dokumentáciu pre Slovakianu. Zmluvu k tomuto dielu však v Centrálnom registri sa nám nepodarilo nájsť. Audiovizuálne dedičstvo zatiaľ tiež nie je ako také online, verejnosť sa však môže kochať v databáze filmov www.skcinema.sk kým nezistí, že v www.csfd.cz alebo www.imdb.com je vlastne to isté.

Na nejaký zaujímavý celkový prehľad pamiatok, trebárs aj národných kultúrnych, s obrázkami či popismi - na ten zabudnite. tie budú asi až rovno 3D, ale nie je isté, či to niekto s dostatočným entuziazmom ešte predtým nenahrá do Google.

Človek si aj tak kladie otázku – načo toto všetko, keď onedlho príde vysnívaná Slovakiana? Nie je to škoda peňazí?

Martin Katuščák

Monitoring

Už aj Moskovský Komsomolec sa pýta: Rusko už nikdy nechce získať filmového Oscara? Neposiela totiž ani Fausta A. Sokurova, ani Jelenu A. Zvjaginceva? My len ten nezáživný Stalingrad budeme nominovať? To kto si zase obvolal členov komisie a čo im sľúbil? Alebo si obdivovatelia filmu Stalingrad hovoria – nech sa na to aspoň niekto v zahraničí pozrie!

Antikvariátik

Antikvariátik v Banskej Štiavnici nie je produktom kultúrnej politiky Ministerstva kultúry SR. Vznikol napriek koncepciám, stratégiám, rozpočtom, projektom i štrukturálnym fondom. Závisí výlučne od tvorivosti (módne kreativite), sitzfleischu (mozoľov na zadku) a mentálneho pohonu (moderne drajvu). Zastavte sa určite kedykoľvek pôjdete okolo. Nevylučujeme síce, že sa dostanete ku knihám, ktoré zmizli pred desaťročiami z rôznych knižníc a teraz sa znovu dostávajú k nám, knihomoľom. Antikvariátik, nezabúdame na teba.

Kino v záhrade

Prvé narodeniny už oslávilo kino Film Europe. Pre svojich návštevníkov pripravilo letný darček. V spolupráci s bistrom TRI-ŠTY-RI otvorilo 17. júla v Pizstoryho paláci filmovú záhradu s barom. Všetci sa pohodlne usadili v tulivakoch, aj za kaviarenské stoly a pri popíjaní drinku a svetle sviečok prepadli oscarovej Veľkej nádhere. Pokračovali Seanom Pennom v Tu to musí byť, bavili sa na Mr. Nice. Kino, ktoré veľkou mierou prispieva ku kultúrnemu oživovaniu Starého mesta, vás v októbri pozýva na prehliadku filmov z najvýznamnejších európskych filmových festivalov – z Berlína, Benátok a Cannes. Teší sa na vás Be2Can! A my v IKP sa na to pozeráme z okna.

Nová možnosť pohoršovať sa!

Trasenie zadku sa stalo oficiálnym tanečným štýlom-twerking. Slovo vzniklo mutáciou, resp. spojením slov „twist“ a „jerk“. Ako naznačuje význam oboch slov, twerking označuje tanečný pohyb s nefalšovaným úmyslom sexuálne vábiť, hrôza! Svoje korene má v hip-hopovej kultúre amerického New Orleans a prvá zmienka o ňom padla v texte skladby DJ Jubilee - Do The Jubilee All v roku 1993. Americké hviezdičky už pochopili, aký rozruch môžu spôsobiť svojimi vypuklými zadkami. My sme im na to skočili a budeme viesť dlhé diskusie o tom, či trasenie zadkom je v poriadku, alebo nie. K upokojeniu moralistov a niektorých nezávislých poslancov by bolo vhodné dodať, že je to zdravý pohyb a dokonca Google ponúka odkaz „ZŤP twerking“. Do Ústavy s tým!

Načo umenie?

„Predstavte si, že sa jedného dňa zobudíte, chcete si pustiť hudbu a – hudby niet. Nehrajú divadlá ani kiná. Galérie, múzeá a knižnice sú zavreté. Zmizla architektúra, dokonca ani svoje obľúbené dizajnové kúsky nenájdete. Je ticho a pusto. Svet sa ocitol bez umenia. Aký to bude svet?“ a k tomu ešte „Deň bez umenia“. Strašné. Veď túto zásadnú otázku máme dávno vyriešenú, vy nie? Iniciatíva Asociácie Divadelná Nitra je správne provokatívna a snaží sa vyvolať kritický verejný diskurz k problematike umenia. IKP tlieska a vyzýva: Všetci sa nalogujte na www.nacoumenie.sk! My sme už tam.

Slovník

Emotikon – nový román

dvaja sa rozprávajú

vznikne medzi nimi láska

obidvaja sa usmievajú

zrazu medzi nich vstúpi diabol

jeden vyplazí jazyk

druhý začne plakať

prvý si nasadí tmavé okuliare

druhý je sklamaný

končí to likeom

Báječný moderný slovenský román, škoda reči.

Selfie

ďalšia narcistická móda, ktorá je ozvenou „tvorivého“ ducha mladej, vraj stratenej, generácie. Davová psychóza tohto druhu sa vyznačuje tzv. duckface (kačací ksicht), dogface (vycerené zuby), cateyes (žmúriace oči) a nevysvetliteľným veselím. Ale ak sa zverejníte v čo najtrapnejšej póze (dajte si inštalovať tretie prso), váš úspech na 15 minút je zaručený. Hneď sme si spomenuli na Andyho Warhola. Pravdu mal, Slováčisko jeden vo svete!

Spornosexual

podľa štatistík slovenského parlamentu slovo sex sa najviac vyskytuje v ústach kresťanských poslancov. To naznačuje, že hranica zverejňovania svojich tajných myšlienok sa zase posunula. Už nám nestačí prezentovať na sociálnych sieťach svoju sexuálnu energiu, prípadne jej produkty, dnes chcú všetci vyzerať aj ako hviezdy z pornofilmov. O tempora, o mores! – volajú bývalí voľnomyšlienkári.

Sociopat

humanitní vedci pristúpili k vytvoreniu novej kategórie. Grázlov, ktorých sme predtým volali zlodejmi, nevychovancami, necitlivými ľuďmi a ignorantmi, označujú novým slovom - sociopati. Zaujímavé. Doteraz sme registrovali len psychopatov, ktorí sa doteraz pre bezbrehú tvorivú energiu kumulovali najmä v umeleckých profesiách. Po premenovaní tulákov na bezdomovcov ide o ďalší pokus zbaviť chmatákov posledných výčitiek svedomia. Sociopati do vlády!

Macdedičstvo

je to šit, ale dá sa z toho vyžiť - povedal už Krokodíl Dundee. Čo k tomu dodať? Dedičstvo dobre premleté, obalené, v horúčave zbavené všetkej chuti a vraj sa z toho aj skôr umiera. Keďže Slováci stále umierajú skôr ako ostatní Európania, zrejme sme si vystačili s našimi krčmovými fašírkami. Ich škodlivosť sa zatiaľ nedostala k zeleným. Zase sme prepásli šancu prezentovať sa vo svete naším krčmovým dedičstvom?

Vydanie časopisu podporili:

www.ikp.sk
ikp@ikp.sk
www.facebook.com/viaculturask